

BƏRK BUĞDA NÜMUNƏLƏRİNİN GENETİK MÜXTƏLİFLİYİNİN ZÜLAL MARKERLƏRİ VASİTƏSİLƏ ANALİZİ

Reyhan Abdullayeva

*Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu,
eyhanabdullayeva83@gmail.com*

Müasir dövrdə dünya əhalisinin sürətli artımı, torpaqların əkin üçün yararsız vəziyyətə düşməsi və biomüxtəlifliyin azalması qida tələbatının ödənilməsində ciddi problemlər yarada bilər. Hər hansı bir növün daxilində genetik müxtəlifliyin azalması onun faydalı və vacib xüsusiyyətlərinin itirilməsinə və gələcəkdə istifadə imkanlarının zəifləməsinə gətirib çıxarır. Xüsusilə qida əhəmiyyətli bitkilərin, məsələn, buğdanın genetik müxtəlifliyinin öyrənilməsi çarpazlaşdırma məqsədilə genetik əsaslandırılmış başlanğıc materialının seçilməsi, genbanklarda buğdanın daha zəngin genetik müxtəliflik ehtiyatlarının saxlanması üçün çox vacibdir.

Genetik müxtəlifliyin strukturu morfoloji markerlər, zülal markerləri və DNT markerləri əsasında öyrənilir. Tezis yerli və introduksiya olunmuş bəzi bərk buğda sort və sortnümunələrinin genetik müxtəlifliyinin marker kimi istifadə olunan qliadin zülalları əsasında öyrənilməsinə həsr olunmuşdur.

Tədqiqat işi üçün Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun Abşeron Yardımçı Təcrübə Təsərrüfatında becərilmiş 53 bərk buğda sortnümunəsi və onların valideyni olan 22 bərk buğda sortu götürülmüşdür. Qliadinlərin tədqiqi bərk buğdaların genetik xüsusiyyətlərinin öyrənilməsində effektiv olub, bu kulturanın sort və formalarının genetik əsaslandırılmış qeydiyyat sistemini yaratmağa və onun seleksiyasının sürətləndirilməsinə imkan verir. Tədqiqat zamanı qliadin zülalları Acid-PAGE metodu əsasında poliakrilamid gellərində elektroforez olunmaqla analiz edilmişdir. Klaster analizinin tətbiqi ilə nümunələrarası Nei genetik məsafə indeksinin qiymətləri əsasında genotiplər 9 klasterdə birləşdirilmişdir. Nei genetik məsafə indeksinə əsasən, nümunələr arasında genetik məsafə 0-1 arasındadırsa, deməli, onlar bir-birinə çox yaxındırlar, əgər məsafə 1-ə bərabərdirsə, bu, nümunələrin genetik cəhətdən tam fərqli olduğunu göstərir. Tədqiq olunan nümunələrdən 6-sı ilə digərləri arasında genetik məsafə böyük olduğu üçün onlar genetik cəhətdən daha fərqlidirlər. 9 klasterdən üçü daha çox sayda nümunəni özündə birləşdirir. 2-ci və 3-cü klasterlər hər biri bir nümunədən təşkil olunub. Bu da o deməkdir ki, həmin sortnümunələr genetik cəhətdən digərlərindən fərqli olub, mühüm əhəmiyyət kəsb edir.